

รูปแบบการพัฒนาการจัดการเรียนรู้พระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนวิถีพุทธ^{*} THE DEVELOPMENT MODEL OF BUDDHIST LEARNING MANAGEMENT OF MORAL MONKS IN BUDDHIST ORIENTED SCHOOLS

¹พระมหาสุชัยกรณ์ สิริโกเมธี (อาลากุล) Phramaha Suchaikon Sitthimethi (Alakul),

²สมศักดิ์ บุญปู Somsak Boonpoo,

³พระมหาญาณวัฒน์ ฐิตวฑฒโน Phramaha Yannawat Thitavaddhano

^{1,2,3}มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Corresponding Author E-mail: suchaikhon999@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาการจัดการเรียนรู้พระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนวิถีพุทธ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี โดยมีขั้นตอนการวิจัย 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ ใช้แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างที่เป็นพระสอนศีลธรรมโรงเรียนวิถีพุทธ 377 รูป ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ขั้นตอนที่ 2 พัฒนารูปแบบ ด้วยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 10 รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา และ ขั้นตอนที่ 3 นำเสนอรูปแบบ ด้วยการจัดสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ 9 รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการพัฒนาการจัดการเรียนรู้พระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนวิถีพุทธ ประกอบด้วย 4 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ส่วนนำ ได้แก่ 1) สภาพแวดล้อมของโรงเรียนวิถีพุทธ 2) หลักการจัดการเรียนรู้ 3) วัตถุประสงค์การจัดการเรียนรู้ 4) กระบวนการจัดการเรียนรู้ ส่วนที่ 2 ตัวแบบ ประกอบด้วย 1) ระบบงาน ได้แก่ ปัจจัยส่งเสริมการเรียนรู้ คือ ตัวผู้เรียน บทเรียน วิธีการจัดการการเรียนรู้ สภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้และตัวผู้สอน 2) พัฒนาการจัดการเรียนรู้พระพุทธศาสนา ส่วนที่ 3 ขั้นตอนการนำไปใช้ ประกอบด้วย 1) การบริหารโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ 2) แนวทางและขั้นตอนการดำเนินงาน 3) แนวทางการประเมินตามตัวชี้วัดการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ และส่วนที่ 4 เงื่อนไขความสำเร็จตามบริบทของโรงเรียนวิถีพุทธ โดยสรุปเป็นองค์ความรู้การวิจัย คือ SKAB Model

คำสำคัญ: รูปแบบ, จัดการเรียนรู้พระพุทธศาสนา, พระสอนศีลธรรม, โรงเรียนวิถีพุทธ

Abstract

This research article aimed to propose the development model of Buddhist learning management of moral monks in Buddhist oriented schools. Mixed methods research was conducted with 3 steps: Step 1 was to study the condition of learning management development by using a questionnaire with 377 samples of moral monks in Buddhist oriented schools. Data were analyzed by percentage, mean and standard deviation. Step 2 was to develop a model by interview 10 key informants, and was analyzed by content analysis. The third step was to propose the model by conducting focus group discussion of 9 experts, and analyzing the data by content analysis. Results of the study were summarized as follows: the development model of Buddhist learning management of moral monks in Buddhist oriented schools consisted of 4 parts: Part 1, the introduction part, namely 1) the environment of the Buddhist oriented school, 2) principles of learning management, 3) objectives of learning management, and 4) the learning management process. Part 2, the model consisted of 1) work systems such as factors promoting learning which are learners, lessons, learning management, learning environment, and teachers, and 2) development of Buddhist learning management. Part 3 was the implementation process which consisted of 1) Buddhist oriented school project management, 2) guidelines and operational procedures, 3) guidelines for assessment indicators for the Buddhist oriented school operation. Part 4 was a success conditions according to the context of Buddhist oriented school. In summary, the SKAB Model was proposed for knowledge from research.

Keywords: Model, Buddhist Learning Management, Moral Monks, Buddhist Oriented Schools

บทนำ

หลักพุทธธรรมเป็นศาสตร์แห่งการพัฒนาและการบริหารในยุคปัจจุบันได้กลับมาให้ความสำคัญในเรื่องจริยธรรม (Ethics) เป็นอย่างมาก เห็นได้จากการตื่นตัวของสังคมอเมริกันชนทั้งประเทศที่ให้ความสำคัญกับเรื่องจริยธรรม และมหาวิทยาลัยชั้นนำของโลกได้เปิดสอนวิชาเกี่ยวกับจริยธรรมอย่างแพร่หลาย การที่สังคมได้กลับมาให้ความสำคัญในเรื่องศีลธรรมจริยธรรม ถือเป็นเรื่องที่น่ายินดี เพราะศีลธรรมจะนำมาซึ่งความสำเร็จและความสันติสุข แต่หากปราศจากศีลธรรมจริยธรรมแล้ว สังคมย่อมมีแต่ความวุ่นวาย ไม่มีความสุข ถ้าศีลธรรมไม่กลับมา โลกจะวินาศ มนุษยชาติจะเลวร้ายกว่าสัตว์เดรัจฉาน การเรียนรู้หลักพุทธธรรม สามารถนำมาปรับใช้ประโยชน์ในการบริหารองค์กรยุคปัจจุบันได้ โดยไม่ตกยุคล้าสมัยแต่อย่างใด (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2554)

กรมการศาสนา (2548) ได้เห็นความสำคัญของศีลธรรมตามนโยบายของรัฐบาล ซึ่งมีนโยบายคือการพัฒนาคนเป็นเรื่องสำคัญของประเทศชาติที่จะสร้างเสริมให้คนไทยที่มีร่างกายและจิตใจที่มีคุณภาพ มีความพร้อมที่จะดำเนินชีวิตอย่างปกติสุข โดยเฉพาะกลุ่มเด็กและเยาวชนที่จะเป็นบุคลากรในการพัฒนาประเทศชาติในอนาคตจะเป็นกลุ่มที่ต้องได้รับการพัฒนาจากภาครัฐเป็นอย่างยิ่ง แต่ปัญหาที่พบในสถานการณ์บ้านเมืองใน

ปัจจุบัน กลับพบว่า ปัญหาสังคมไทยควบคู่ไปกับปัญหาเด็กและเยาวชน ได้ทวีความรุนแรงและมีความหลากหลายมากขึ้นกว่าในอดีตที่ผ่านมา ชาวที่ได้รับความทุกข์ทรมานจากสิ่งต่างๆ ล้วนแต่เป็นปัญหาที่รุนแรงอย่าไม่น่าเชื่อ แต่สาเหตุแห่งปัญหาที่เกิดขึ้นส่วนหนึ่งมาจากสภาพแวดล้อมและเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสการพัฒนา เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารไร้พรมแดนในแนวทางโลกาภิวัตน์ซึ่งต่างมุ่งเน้นการแข่งขันเพื่อสร้างความมั่นคงในด้านเศรษฐกิจ ทำให้คนมีความเป็นวัตถุนิยมมากขึ้น แต่เกิดปัญหาด้านพฤติกรรมคือการย่อหย่อนในศีลธรรมจริยธรรม ปัญหาสังคมหลายด้าน ยังรุมล้อมคุกคามเด็ก เยาวชน นักเรียน นักศึกษา ให้หลงผิดและมีพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนไปจากเดิม ขาดระเบียบวินัย ส่งผลให้วิถีชีวิตและค่านิยมดั้งเดิมที่สั่งมาตามโครงสร้างของสังคมไทยจางหายไปพร้อมกับการล่มสลายของสถาบันครอบครัวซึ่งทำให้ภูมิคุ้มกันของเด็ก เยาวชน นักเรียน นักศึกษาที่จะต้านทานกับสภาพปัญหาแวดล้อมต้องขาดความมั่นคง จนเกิดปัญหาต่างๆ ของสังคมตามมา เช่น ปัญหาการก่อเหตุทะเลาะวิวาทของนักเรียนนักศึกษา ปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดในกลุ่มนักเรียน นักศึกษา ปัญหานักเรียน นักศึกษาประพฤติตนไม่เหมาะสมในเวลาเรียน ปัญหาการมีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียนและปัญหาอาชญากรรมจากสภาพแวดล้อมที่เกิดขึ้นกับนักเรียนนักศึกษา เป็นต้น

เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหามาของสังคมและเยาวชน กรมการศาสนาได้จัดดำเนินงานโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ซึ่งภาครัฐให้ความสำคัญโดยอนุมัติงบประมาณกลางจากคณะรัฐมนตรีให้กรมการศาสนา ดำเนินการโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน เพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็ก เยาวชน นักเรียน นักศึกษาทั่วประเทศ รวมจำนวน 10,000 รูป โดยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย รับมอบงานพระสอนศีลธรรมจากกระทรวงศึกษาธิการ

กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรมได้ดำเนินการโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมาตั้งแต่ปีงบประมาณ 2548-2550 โดยแรกเริ่มรัฐบาลได้จัดสรรงบประมาณให้จำนวน 10,000,000 บาท เพื่ออุดหนุนเป็นค่าใช้จ่ายถวายพระสอนธรรมในโรงเรียนที่เข้าไปสอนในสถานศึกษา ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา และระดับอาชีวศึกษาทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ประมาณ 600 รูป ภายหลังจากการที่กระทรวงวัฒนธรรมได้ทำข้อตกลงความร่วมมือกับกระทรวงศึกษาธิการ และมีการประชุมร่วมกัน พบว่า กระทรวงศึกษาธิการมีความต้องการพระสอนศีลธรรมไปสอนในโรงเรียนเฉพาะที่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ไม่น้อยกว่า 58,073 รูป โดยเฉพาะโรงเรียนวิชิพุทธ ซึ่งมีอยู่จำนวนมากกว่า 10,000 แห่ง (ปริชา กันธิยะ, 2552) และในปีงบประมาณ 2551 กรมการศาสนาได้เปลี่ยนบทบาทการบริหารโครงการพระสอน ศีลธรรมในโรงเรียนที่ดำเนินการมาแต่เดิมไปสนับสนุนกิจกรรมคุณธรรมอื่นๆ โดยได้โอนภาระงานพร้อมงบประมาณให้กระทรวงศึกษาธิการรับดำเนินการ และได้มอบให้มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยรับโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมาดำเนินการจัดเข้าในพันธกิจประเภทงานให้บริการวิชาการแก่ชุมชน (พระราชรัตนมงคล (มนตรี ยางธิสาร), 2554)

โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้พระได้เข้าไปสอนในโรงเรียนอันเป็นการช่วยเหลือครูประจำการที่สอนวิชาพระพุทธศาสนา (กรมการศาสนา, 2548) โดยดำเนินการระหว่าง พ.ศ. 2546-2550เป็นการจัดขึ้นอย่างเร่งด่วนจึงพบปัญหาด้านขาดความเข้าใจวิธีการสอนที่เหมาะสมอันเป็นเหตุให้ไม่สามารถช่วยในการปรับพฤติกรรมของผู้เรียนได้เท่าที่ควร (พรชูลี อาชวอำรุง และคนอื่นๆ, 2549) จากการศึกษาโครงการวิจัยคุณลักษณะและกระบวนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในประเทศไทย เพื่อหาแนวทางการปลูกฝังคุณธรรมให้แก่สังคมไทย พบว่า ปัญหาของการสอนวิชาศีลธรรม คือ ครูผู้สอนวิชาศีลธรรมไม่ได้จบการศึกษาด้านศาสนาหรือการสอนศีลธรรม ทำให้ขาดความมั่นใจในการสอน ในขณะที่เดียวกันยังใช้วิธีการ

สอนแบบบรรยายเนื้อหา เล่าพุทธประวัติขาดการวิเคราะห์เพื่อนำหลักธรรมมาใช้ในชีวิตจริง ส่วนพระสอนศีลธรรมยังสอนแบบบรรยายเน้นพิธีกรรมทางศาสนา จากการศึกษาแนวทางในการพัฒนาสมรรถภาพการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า พระสอนศีลธรรมมีความต้องการพัฒนาสมรรถภาพการสอนศีลธรรมโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยต้องการพัฒนาสมรรถภาพการสอนศีลธรรมด้านเนื้อหาและหลักสูตร ด้านการผลิตและใช้สื่อ ด้านการดำเนินการสอน ด้านการวัดและประเมินผลและด้านคุณลักษณะและเจตคติ (พระมหาสมศักดิ์ ศรีบริบูรณ์, 2551) ดังนั้น พระภิกษุผู้ทำหน้าที่พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจึงมีบทบาทที่จะสนองตอบต่อนโยบายในอันที่จะเข้าไปมีบทบาทการมีส่วนร่วมสอนศีลธรรมในโรงเรียนตามที่หน่วยงานต้นสังกัดได้มอบหมายให้ดำเนินการ ถือว่าเป็นหน้าที่ที่ต้องกระทำ ปัจจุบันโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนได้มีหน่วยงาน คือ สำนักงานพระสอนศีลธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เข้ามามีส่วนช่วยในการบริหารจัดการโดยแยกจำนวนพระสอนศีลธรรมส่วนหนึ่งไปบริหารจัดการด้วยตนเอง ตามนโยบายที่ได้รับมอบหมายจากกระทรวงศึกษาธิการ ด้วยสาเหตุดังกล่าว ทำให้พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มีสภาพที่หลากหลาย ทั้งอายุ วุฒิการศึกษา จำนวนพรรษา สถานภาพทางคณะสงฆ์ และจำนวนปีที่สอน ทำให้เกิดความหลากหลายในเรื่องของการสอนศีลธรรมในโรงเรียนและจากผลออกนิเทศโดยใช้ระบบไม่เจาะจงพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนของโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ทำให้พบว่าโรงเรียนที่พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเข้าไปสอนศีลธรรมในโรงเรียน กับการมอบบทบาทการมีส่วนร่วมในงานหลายอย่างให้กับพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน นอกจากบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้ดำเนินการ เช่น เป็นครูประจำรายวิชา พระพุทธศาสนา เป็นผู้รับผิดชอบโครงการส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนทั้งหมด เป็นต้น

จากปัญหาข้างต้นผู้วิจัยจึงสนใจทำการศึกษาเรื่องรูปแบบการพัฒนาการจัดการเรียนรู้พระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนวิถิพุทธ เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้พระพุทธศาสนาในยุคปัจจุบันให้เกิดความน่าสนใจ โดยมีเป้าหมายให้ผู้เรียนมีคุณธรรมจริยธรรมที่จำเป็นสำหรับการทำงาน การแก้ปัญหา และการดำรงชีวิต โดยผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างถูกต้อง นำองค์ความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้จริงในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาการจัดการเรียนรู้พระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนวิถิพุทธ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี เป็นการวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถาม และการวิจัยเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม โดยมีขั้นตอนการวิจัย 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 เพื่อศึกษาสภาพการพัฒนาการจัดการเรียนรู้พระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนวิถิพุทธ มีขั้นตอน ดังนี้

1. ประเด็นที่ศึกษา สภาพการพัฒนาการจัดการเรียนรู้พระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนวิถิพุทธ

2. วิธีการศึกษา เอกสารเกี่ยวกับสภาพการพัฒนากิจการการเรียนรู้พระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนวิถิพุทธ และการสร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการพัฒนากิจการการเรียนรู้พระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนวิถิพุทธ

3. แหล่งข้อมูล เอกสาร ตำรา คู่มือ งานวิจัย และเว็บไซต์ ทำการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามพระสอนศีลธรรมในพื้นที่โรงเรียนวิถิพุทธ

4. เครื่องมือที่ใช้แบบสอบถาม

5. กลุ่มตัวอย่าง พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนวิถิพุทธ จำนวน 377 รูป

6. วิธีเก็บข้อมูล ใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลความคิดเห็นที่มีต่อสภาพการพัฒนากิจการการเรียนรู้พระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนวิถิพุทธ

7. วิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลจากแบบสอบถามด้วยการคำนวณ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

8. ผลที่ได้รับ สภาพการพัฒนากิจการการเรียนรู้พระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนวิถิพุทธ

ขั้นตอนที่ 2 เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนากิจการการเรียนรู้พระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนวิถิพุทธ มีขั้นตอน ดังนี้

1. ประเด็นที่ศึกษา แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับพัฒนากิจการการเรียนรู้พระพุทธศาสนา และแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนวิถิพุทธ

2. วิธีการศึกษา เอกสารเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการพัฒนากิจการการเรียนรู้พระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนวิถิพุทธ และการสร้างแบบสัมภาษณ์

3. แหล่งข้อมูล เอกสาร ตำรา งานวิจัย และเว็บไซต์ ทำการเก็บข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง

4. เครื่องมือที่ใช้ แบบบันทึกข้อมูล สรุปผลจากการค้นคว้าเอกสาร และแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง

5. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ที่มีความรู้เกี่ยวกับการพัฒนากิจการการเรียนรู้พระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนวิถิพุทธ จำนวน 10 รูป/คน

6. วิธีเก็บข้อมูล การสัมภาษณ์ สรุปข้อมูลการสัมภาษณ์

7. วิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์เนื้อหาข้อมูลจากเอกสารและข้อมูลจากการสัมภาษณ์

8. ผลที่ได้รับ รูปแบบการพัฒนากิจการการเรียนรู้พระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนวิถิพุทธ (ฉบับร่าง)

ขั้นตอนที่ 3 เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนากิจการการเรียนรู้พระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนวิถิพุทธ มีขั้นตอนดังนี้

1. ประเด็นที่ศึกษา ตรวจสอบรูปแบบการพัฒนากิจการการเรียนรู้พระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนวิถิพุทธ

2. วิธีการศึกษา การจัดการสนทนากลุ่ม

3. แหล่งข้อมูล ผลการวิจัยขั้นตอนที่ 1 และ 2

4. เครื่องมือที่ใช้ แนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม

5. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่มีความรู้เกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาการจัดการเรียนรู้พระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนวิธิพุทธ จำนวน 9 รูป/คน
6. วิธีเก็บข้อมูล สรุปรายชื่อการสนทนากลุ่มและแนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม
7. วิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์เนื้อหา
8. ผลที่ได้รับ รูปแบบการพัฒนาการจัดการเรียนรู้พระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนวิธิพุทธ (ฉบับสมบูรณ์)

สรุปผลการวิจัย

รูปแบบการพัฒนาการจัดการเรียนรู้พระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนวิธิพุทธ ประกอบด้วย 4 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ส่วนนำ ส่วนที่ 2 ตัวแบบ ส่วนที่ 3 ขั้นตอนการนำไปใช้ และส่วนที่ 4 เงื่อนไขความสำเร็จตามบริบทของโรงเรียนวิธิพุทธ โดยมีรายละเอียดดังนี้

ส่วนที่ 1 ส่วนนำ

1. สภาพแวดล้อมของโรงเรียนวิธิพุทธ สภาพทั่วไปที่มีผลต่อการนำเอารูปแบบไปใช้ คือ ลักษณะของโรงเรียนวิธิพุทธ เน้นการจัดสภาพทุกๆ ด้าน เพื่อสนับสนุนให้ผู้เรียนพัฒนาตามหลักพุทธธรรมอย่างบูรณาการ และส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาชีวิตให้สามารถกิน อยู่ ดู ฟังเป็น มีวัฒนธรรมแสงปัญญาทั้งนี้การจัดสภาพจะส่งเสริมให้เกิดลักษณะของปัญญาภูมิธรรม 4 คือ 1) สัมปยุตสังเสวะ การอยู่ใกล้คนดี ใกล้ผู้รู้ อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี มีครู อาจารย์ดี มีข้อมูล มีสื่อที่ดี 2) สัทธัมมัสสนะ เอาใจใส่ศึกษาโดยมีหลักสูตร การเรียนการสอนที่ดี 3) โยนิโสมนสิการ มีกระบวนการคิดวิเคราะห์พิจารณาหาเหตุผลที่ดีและถูกวิธี 4) อัมมานุสุมปปฏิปัตติ ความสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตได้ถูกต้องและดำเนินชีวิตได้ถูกต้องตามธรรม

2. หลักการจัดการเรียนรู้ แนวคิดพื้นฐานและเงื่อนไขการนำไปใช้ เงื่อนไขที่จะทำให้การนำรูปแบบไปใช้ประสบผลสำเร็จ และข้อระมัดระวังเพื่อป้องกันปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้น โดยมีหลักการจัดการเรียนรู้ คือ

2.1 การเตรียมตัวก่อนเรียน (Pre-learning preparation) นักเรียนจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่างน่าพึงพอใจ ถ้าเขามีพื้นฐานความรู้ในเรื่องที่จะเรียนนั้นมาก่อน (Prerequisite) แต่ถ้านักเรียนไม่เคยมีพื้นฐานความรู้เดิมมาก่อน การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นใหม่อาจเกิดจากการท่องจำซึ่งนักเรียนจะไม่สามารถจัดความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ในเรื่องที่เรียนกับบทเรียนได้โดยง่าย

2.2 การเร้าความสนใจ (Motivation) หากนักเรียนทราบผลลัพธ์หรือคุณค่าที่ตนจะได้รับจากการเรียนรู้หรือได้รับการกระตุ้นให้เกิดความต้องการเรียนรู้ เขาจะเกิดความสนใจต่อการเรียนมีความรับผิดชอบต่อการเรียน และเกิดการเรียนรู้ได้ดี

2.3 ความแตกต่างระหว่างบุคคล (Individual Differences) นักเรียนแต่ละคนมีความสามารถในการเรียนรู้ไม่เท่ากันทั้งในกลุ่ม ห้องเรียน และระดับอายุเดียวกัน ครูจึงควรคำนึงแตกต่างกันระหว่างบุคคลโดยการเตรียมบทเรียนและประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนบรรลุผลการเรียนรู้ตามความสามารถ

2.4 เงื่อนไขการสอน (Instructional Conditions) นักเรียนจะประสบผลสำเร็จ ในการเรียนรู้ได้ครบถ้วน เมื่อครูผู้สอนระบุจุดประสงค์การเรียนรู้ไว้อย่างชัดเจนและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องสัมพันธ์กับจุดประสงค์การเรียนรู้จะทำให้นักเรียนเรียนรู้ได้มากขึ้น ดังนั้น ครูจึงควรจัดลำดับเนื้อหาวิชาให้เรียนจากง่ายไปยากจากความจริงเดียว ไปสู่ความคิดรวบยอด/หลักการ กฎและทฤษฎีที่สูงขึ้น โดยใช้รูปแบบการสอน วิธีสอน และกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสม

2.5 การมีส่วนร่วมในกิจกรรม (Active Participation) การเรียนรู้เป็นบทบาทของนักเรียน การที่นักเรียนจะประสบผลสำเร็จในการเรียนรู้จึงควรให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่างๆ ส่วนครูนั้นจะมีบทบาทเพียงการเลือกจัดกิจกรรมและประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์ให้มากที่สุดให้กับนักเรียนเท่านั้น

2.6 การเกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (Successful Achievement) นักเรียนจะเกิดการเรียนรู้ได้ดี หากเขาเห็นว่าตนเองได้รับผลสำเร็จในการเรียน ซึ่งจะทำให้เขาเกิดความพึงพอใจและมีแรงกระตุ้นให้เกิดความพยายามต่อไป

2.7 การทราบผลการเรียน (Knowledge of Results) การแจ้งผลการเรียนให้นักเรียนทราบความก้าวหน้าเป็นระยะๆ โดยเฉพาะผลการเรียนในทางที่ดีจะเป็นการเสริมแรงให้นักเรียนมีความพยายามในการเรียนมากยิ่งขึ้น

2.8 การฝึกฝน (Practice) นักเรียนจะบรรลุผลสำเร็จในการเรียนอีกประการหนึ่งก็คือการให้โอกาสนักเรียนได้ใช้ความรู้และทักษะใหม่ที่ได้รับ ทั้งในด้านหลักการและการสรุปรวบยอด ในสถานการณ์ใหม่ นักเรียนจึงจำเป็นต้องทำแบบฝึกหัดและฝึกปฏิบัติอยู่เสมอ

2.9 ช่วงเวลาในการใช้สื่อ (Rate of presenting Material) ระยะเวลาและจำนวนของสื่อการเรียนการสอนที่ใช้ในบทเรียนหนึ่งๆ ต้องสัมพันธ์กับบทเรียนและระดับความสามารถของนักเรียน การสอนเนื้อหาใดๆ ครูจึงต้องให้โอกาสแก่นักเรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลในการเรียนรู้ การมีส่วนร่วมในการเรียน การฝึกฝนและการทดสอบตนเอง เป็นต้น

2.10 เจตคติของครู (Instructor's) การจัดการเรียนรู้ การสอนเจตคติของนักเรียนจะมีอิทธิพลต่อเจตคติของนักเรียน ในการยอมรับวิธีสอนและกระบวนการเรียนรู้ใหม่ เทคนิคและวิทยาการจัดการเรียนรู้เป็นกระบวนการสื่อสารและปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับครู ซึ่งเป็นคนที่มีชีวิตจิตใจมีอารมณ์มีวิญญาณ มีความรู้สึกนึกคิด ครูจึงต้องอาศัยทั้งศาสตร์และศิลป์ที่จะเข้าถึงจิตใจของนักเรียนเพื่อให้นักเรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามจุดประสงค์ การจัดการการเรียนรู้มีพื้นฐานมาจากความเชื่อในปรัชญาทฤษฎีทางการศึกษา ความต้องการ และสภาพที่เป็นจริงของสถานศึกษา สังคม และประเทศชาติ

3. วัตถุประสงค์การจัดการเรียนรู้ เป้าหมายในการพัฒนารูปแบบขึ้นมาเพื่อแก้ปัญหาอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือเพื่อให้การดำเนินงานเกิดผลดีอย่างใดอย่างหนึ่ง คือ วัตถุประสงค์ซึ่งเป็นประโยชน์ของโรงเรียนวิถีพุทธ ได้แก่ 1) นักเรียนได้รับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ต่างๆ อย่างชัดเจน พร้อมกับการพัฒนาปัญญาและด้านอื่นๆ การพัฒนาที่จะให้เป็นคนดี เก่ง และมีความสุข พร้อมๆ กัน ที่ว่ายากจะไม่ยากสำหรับโรงเรียนวิถีพุทธ 2) การพัฒนาผู้เรียนที่เกิดขึ้นชัดเจนจะเป็นที่ชื่นชอบและชื่นชมของผู้ปกครอง ครูอาจารย์และชุมชนที่ได้รับทราบ อีกทั้งการยอมรับและความร่วมมือช่วยเหลือจะเกิดขึ้นอย่างทวีคูณ 3) สภาพแวดล้อมและบรรยากาศปฏิสัมพันธ์ของโรงเรียนจะดีขึ้นมากในลักษณะที่เกื้อกูล ต่อการพัฒนาผู้เรียนรอบด้านทั้งศีล สมาธิ และปัญญา ผู้คนที่เกี่ยวข้องล้วนเป็นกัลยาณมิตรแก่กันและกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อนักเรียน 4) โรงเรียน โดยครู ผู้บริหาร บุคลากร และนักเรียน เป็นแบบอย่างต่อสังคม อีกเป็นพลังในการพัฒนาสังคมวงกว้างให้ดีขึ้นได้

4. กระบวนการจัดการเรียนรู้

4.1 การเรียนรู้ที่เน้นครู/ผู้สอนเป็นศูนย์กลาง (Teacher Center) จัดเป็นการสอนแบบบอกความรู้ (Instruction) มีลักษณะดังนี้ 1) ครูเป็นผู้ให้ความรู้แก่นักเรียน โดยการอธิบาย/บอกให้จดบันทึก 2) นักเรียนรับความรู้จากครู โดยการฟัง หรือจดบันทึกแล้วจึงฝึก โดยการทดสอบ/พิสูจน์ความรู้ที่ได้ หรือทำ

แบบฝึกหัด 3) ความรู้ที่นักเรียนได้รับมักจะลืมได้ง่าย เนื่องจากได้รับความรู้โดยอ้อม 4) นักเรียนจะมีพฤติกรรมการเรียนรู้ที่เฉื่อยชา ไม่กระตือรือร้น (Passive Learning) 5) ครูแสดงบทบาทมากกว่านักเรียน เพราะครูต้องบอก/อธิบายมาก นักเรียนเพียงคอยฟัง จดบันทึก ทำแบบฝึกหัด ท่องจำ และทดสอบ

4.2 การเรียนรู้ที่เน้นเด็ก/นักเรียนเป็นศูนย์กลาง (Child Center) เป็นการสอนแบบสร้างองค์ความรู้ (Construction) มีลักษณะดังนี้ 1) ครูจัดสถานการณ์ให้นักเรียนศึกษา ค้นคว้า ทดลอง หรือปฏิบัติกิจกรรมเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง 2) ครูจัดสถานการณ์ให้นักเรียนศึกษา ค้นคว้า ทดลอง ภายใต้การจัดสถานการณ์การเรียนรู้ของครูที่กระตุ้นให้สงสัยใคร่รู้ คิดหาคำตอบ ลงมือปฏิบัติ และค้นพบคำตอบด้วยตนเอง 3) ความรู้ที่นักเรียนได้รับมักจะสื่อได้ยาก เนื่องจากได้รับความรู้โดยตรง 4) นักเรียนจะมีพฤติกรรมการเรียนรู้ที่กระตือรือร้น (Active: earning) 5) นักเรียนแสดงบทบาทมากกว่าครู เพราะนักเรียนต้องศึกษา ค้นคว้า คิดหาคำตอบแสดงความคิดเห็น ทดลอง พิสูจน์ จดบันทึก ทำแบบฝึก และปฏิบัติกิจกรรมอื่นๆ

ส่วนที่ 2 ตัวแบบ

1. ระบบงาน การทำงานร่วมกันของระบบเพื่อการบรรลุวัตถุประสงค์ของรูปแบบที่กำหนดไว้เป็นปัจจัยส่งเสริมการเรียนรู้ทั้ง 5 ด้าน ดังนี้

1.1 ตัวผู้เรียน ปัจจัยสำคัญด้านผู้เรียนที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ ได้แก่ 1) วุฒิภาวะ เป็นการคำนึงถึงการเจริญเติบโตสูงสุดในระยะเวลาใดเวลาหนึ่งที่บุคคลมีความพร้อมที่จะกระทำการสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้เหมาะสมกับวัย วุฒิภาวะจึงเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ 2) ความพร้อม เป็นคุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับวุฒิภาวะ เมื่อสภาพของบุคคลมีวุฒิภาวะ มีความสนใจและประสบการณ์เดิมเพียงพอที่จะเอื้อต่อการเรียนรู้สิ่งต่างๆ ได้ดีจึงเรียกได้ว่าเป็นความพร้อมที่จะเรียนรู้ 2) ประสบการณ์เดิม บุคคลที่มีประสบการณ์มากจะช่วยให้เกิดการเรียนรู้สิ่งต่างๆ ได้เร็วและดีกว่าผู้ที่มีประสบการณ์น้อย 4) อายุ นักจิตวิทยาพบว่า ยิ่งอายุมากขึ้นความสามารถในการเรียนรู้ของบุคคลจะยิ่งลดลงความสามารถในการเรียนรู้ของบุคคลมีได้ถึงขีดสูงสุด เมื่ออายุ 20-35 ปี หลังอายุ 35 ปีไปแล้วความสามารถในการเรียนรู้จะลดลง 5) ระดับสติปัญญาผู้ที่มีระดับสติปัญญาสูงมีความสามารถในการเรียนรู้ได้ดีกว่าผู้ที่มีระดับสติปัญญาต่ำ 6) อารมณ์ ผู้ที่มีอารมณ์ปกติจะสามารถเรียนรู้สิ่งต่างๆ ได้ดีกว่าผู้ที่มีอารมณ์ไม่มั่นคง หรือมีความวิตกกังวล เขวี้ยงปัญหาทางอารมณ์จึงมีส่วนสำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้ 7) สภาพร่างกาย ผู้ที่มีสภาพร่างกายปกติก็จะเรียนรู้สิ่งต่างๆ ได้ดีกว่าผู้ที่มีความบกพร่องทางร่างกาย เช่น หูหนวก ตาบอด บกพร่องทางการพูด หรือมีโรคประจำตัวต่างๆ เป็นต้น ถ้าผู้เรียนมีความบกพร่องทางร่างกายมากเท่าใด ความสามารถในการเรียนรู้ก็จะยิ่งน้อยลงมากเท่านั้น 8) แรงจูงใจ ตัวกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมการเรียนรู้ที่ดีอีกองค์ประกอบหนึ่ง คือแรงจูงใจ การเรียนรู้จะประสบผลดีถ้าบุคคลมีแรงจูงใจในการเรียนรู้และจะไม่ประสบผลเท่าที่ควรถ้าบุคคลขาดแรงจูงใจในการเรียนการให้แรงเสริมเพื่อให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจจึงเป็นปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ 9) ความถนัด ผู้เรียนแต่ละคนมีความถนัดและมีรูปแบบการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน ถ้าผู้เรียนได้เรียนรู้ที่ถนัดและเร็วขึ้นแต่ถ้าผู้เรียนได้เรียนในสิ่งที่ตนไม่ถนัดก็อาจทำให้การเรียนรู้เกิดขึ้นช้าลงได้

1.2 บทเรียน คุณลักษณะของบทเรียนมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ ดังนี้ 1) ความยากง่ายของบทเรียน บทเรียนที่ง่ายจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้เร็วกว่าบทเรียนที่ยาก การจัดลำดับความยากง่ายของบทเรียนจึงเป็นองค์ประกอบสำคัญในการวางแผนการจัดการการเรียนรู้ 2) ความสั้นยาวของบทเรียน บทเรียนที่มีความยาวมากๆ ย่อมทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ช้ากว่าบทเรียนสั้นๆ 3) การมีความหมายของบทเรียน

บทเรียนที่มีความหมายต่อผู้เรียนจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดีกว่าบทเรียนที่ไม่มีความหมายเพราะจะช่วยทำให้ผู้เรียนจดจำเข้าใจองค์ความรู้ได้เป็นอย่างดีและสามารถเชื่อมโยงสู่ตัวผู้เรียนได้นำไปใช้ได้จริงต่อไป

1.3 วิธีการจัดการการเรียนรู้ 1) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้ได้ดีและรวดเร็ว 2) การใช้เครื่องล่อใจ เช่น การให้รางวัล การแข่งขัน เป็นต้น จะช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนมีความปรารถนาที่จะเรียนและสนใจในการเรียนดีขึ้น 3) การแนะแนวในการเรียนจะช่วยให้ผู้เรียนเรียนได้ดีขึ้น ถ้าได้รับการแนะแนวที่ถูกต้องเหมาะสม ไม่มากเกินไป เพราะจะทำให้ผู้เรียนไม่เป็นตัวของตัวเองและไม่เหนื่อยเกินไปเพราะจะทำให้ผู้เรียนปฏิบัติไม่ถูกต้องได้ 4) การส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการถ่ายโอนการเรียนรู้ เช่น การโยงความสัมพันธ์ของประสบการณ์เดิมกับประสบการณ์ใหม่ หรือการให้นำความรู้ไปใช้ในสถานการณ์อื่นจะทำให้การเรียนรู้คงทนถาวรยิ่งขึ้น 5) ช่วงเวลาในการเรียน ถ้าจัดให้ผู้เรียนได้เรียนในช่วงก่อนพักกลางวันจะช่วยให้เรียนรู้ได้ดีกว่าเรียนในตอนบ่าย 6) การฝึกฝน เมื่อผู้เรียนได้เรียนรู้แล้ว มีโอกาสฝึกฝนหรือกระทำซ้ำๆ อยู่เสมอ จะทำให้การเรียนรู้สิ่งนั้นมีความมั่นคงถาวรขึ้น

1.4 สภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ สามารถแบ่งสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ได้ 2 ประเภท ดังนี้ 1) สภาพแวดล้อมทางกายภาพ ได้แก่ สิ่งต่างๆ ที่สามารถรับรู้สัมผัสจับต้องได้ที่อยู่รอบตัวผู้เรียน เช่น กระดานดำ โต๊ะ เก้าอี้ แสงสว่าง ความสะอาด เป็นระเบียบของห้องเรียน เป็นต้น สภาพแวดล้อมที่ดีทำให้ผู้เรียนรู้สึกผ่อนคลาย สบายใจกาย จะช่วยให้การเรียนรู้ดีขึ้น 2) สภาพแวดล้อมทางจิตวิทยา ได้แก่ บรรยากาศในห้องเรียนหรือแหล่งเรียนรู้ความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน ความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนด้วยกัน เป็นต้น ถ้าเป็นสภาพแวดล้อมที่ดีจะส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี แต่ถ้าบรรยากาศ หรือสภาพแวดล้อม มีลักษณะของความขัดแย้ง ไม่เข้าใจกันจะเป็นการบั่นทอน การเรียนรู้ของผู้เรียนด้วย

1.5 ตัวผู้สอน ผู้สอนจัดว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดในการส่งเสริมให้ ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เพราะผู้สอนถูกจัดว่าเป็นผู้อำนวยการความสะอาด เป็นผู้วางแผนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ต่างที่ผู้สอนเป็นผู้จัดเตรียม ดังนั้น ผู้สอนจึงเป็นผู้ที่ต้องมีความรู้ทั้งเรื่องตัวผู้เรียน การจัดเตรียมบทเรียน วิธีการจัดการการเรียนรู้ ตลอดจนการจัดสภาพแวดล้อม เพื่อเอื้อให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมการเรียนรู้ที่พึงประสงค์ตามผลการเรียนรู้ที่คาดหวังของหลักสูตร

2. พัฒนาการจัดการเรียนรู้พระพุทธศาสนาด้วยการจัดกิจกรรม 5 ด้าน

2.1 กิจกรรมฝึกด้านการสร้างแรงจูงใจในตนเอง คือ กิจกรรมอบรมคุณธรรมจริยธรรม โดยฝึกผ่านการสวดมนต์ ทำสมาธิ เดินจงกรม อยู่สมาธิ พร้อมทั้งบูรณาการให้ผู้เรียนเกิดการใฝ่เรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระ โดยกิจกรรมนั้นควรสอดแทรกในเรื่องของการให้ขวัญและกำลังใจซึ่งกันและกัน หรือมีรางวัลตอบแทนเมื่อผู้เรียนทำคุณงามความดี เป็นต้น

2.2 กิจกรรมฝึกด้านการเสาะแสวงหาความรู้ คือ กิจกรรมการเรียนการสอนรายวิชาที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ค้นพบความรู้จากการค้นคว้าทดลองและการอภิปรายโดยใช้หลักเหตุผล เช่น วิทยาศาสตร์ ผู้เรียนมีโอกาสที่จะได้สร้างความรู้เองโดยตรง เพียงแต่ครูผู้สอนต้องรู้จักการใช้คำถามที่ยั่วและเชื่อมโยงความคิด ประกอบกับการได้มีโอกาสทำการทดลองเป็นการปฏิบัติร่วมกัน ผู้เรียนจะได้มีปฏิสัมพันธ์กัน มีการเคลื่อนไหวร่างกาย เพื่อสร้างความรู้ผ่านกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ที่ทำการมาอยู่แล้ว และเพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถให้เป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุข

2.3 กิจกรรมฝึกด้านการสร้างองค์ความรู้ คือ กิจกรรมการเรียนการสอนรายวิชาที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้รับข้อมูลที่หลากหลายเกี่ยวกับการสร้างองค์ความรู้ และการดำเนินชีวิตของคนในสังคม

ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลข้อมูลที่มีลักษณะช่วยให้ออกความคิดเห็นได้ เช่น วิชาสังคมศึกษาและวรรณคดี เป็นลักษณะพิเศษที่ครูผู้สอนจะนำมาใช้เป็นเครื่องมือให้เกิดกิจกรรมการใช้ความคิดอภิปราย นำไปสู่ข้อสรุป เป็นผลของการเรียนรู้และการสร้างนิสัยยอมรับฟังความคิดเห็นกัน เป็นวิถีทางที่ดีในการสร้างองค์ความรู้ หรือ เป็นวิถีทางที่ดีในการปลูกฝังประชาธิปไตยให้กับผู้เรียน

2.4 กิจกรรมฝึกด้านการนำความรู้ไปใช้ คือ กิจกรรมศึกษานอกห้องเรียน การศึกษาดูงานนอกสถานที่ เช่น ศึกษาดูงานพิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์ ศึกษาดูงานพิพิธภัณฑ์สัตว์น้ำทะเล งานแข่งขันทักษะวิชาการ สิ่งเหล่านี้ผู้เรียนสามารถค้นคว้าด้วยตนเอง และนำเอาความรู้ที่ได้รับจากการศึกษามาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด

5. กิจกรรมฝึกด้านการทบทวนความรู้ คือ กิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริมด้านการทบทวนความรู้ ผู้เรียนยังมีโอกาสได้สร้างความรู้ และความรู้สึที่ดี ผ่านกระบวนการทำงานที่ครูผู้สอนออกแบบ ไว้ให้ ครูผู้สอนที่ประสบความสำเร็จในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมักเป็นครูผู้สอนที่มีความตั้งใจและสนุกในการทำงานสอน เป็นคนช่างสังเกตและเอาใจใส่ผู้เรียนและมักจะได้ผลการตอบสนองที่ดีจากผู้เรียน เมื่อปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอก็จะสังเกตได้ถึงเปลี่ยนแปลงของผู้เรียนในทางที่ดีขึ้น เมื่อผู้เรียนได้รับความรู้และก็สามารถทบทวนความรู้ของตนเอง โดยการปฏิบัติจริง หรือหากผู้เรียนบกพร่องทางความคิด ผู้เรียนก็สามารถสอบถามจากครูผู้สอนได้เสมอการเรียนรู้หรือการทบทวนความรู้ที่เกิดขึ้นก็จะเป็นการเรียนรู้ที่ยั่งยืนเพราะผู้เรียนได้สร้างองค์ความรู้และทบทวนความรู้ด้วยตัวเอง

ส่วนที่ 3 ขั้นตอนการนำไปใช้

1. การบริหารโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ ความเชื่อมโยงซึ่งกันและกันขององค์ประกอบต่างๆ ที่จะช่วยให้รูปแบบสามารถใช้ได้ผล 1) สร้างความเข้าใจแก่ผู้บริหารโรงเรียน และผู้รับผิดชอบโครงการ 2) ผลิตสื่อ เอกสารวิดิทัศน์ เพื่อเผยแพร่แนวคิดและตัวอย่างการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ 3) สร้างความเข้าใจแก่ครูทั้งในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการวิถีพุทธและการจัดกิจกรรมเสริมลักษณะต่างๆ 4) นิเทศเยี่ยมเยียน ประเมินผลการดำเนินงาน 5) สัมมนาเพื่อสะท้อนประสบการณ์ผลการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการปรับปรุงการดำเนินงานให้ดียิ่งขึ้น

2. การตัดสินใจ กระบวนการเลือกทางเลือกใดทางเลือกหนึ่งจากหลายๆ ทางเลือกที่ได้พิจารณาหรือประเมินอย่างดีแล้วว่า เป็นทางให้บรรลุวัตถุประสงค์ และเป้าหมายของการตัดสินใจตามแนวทางและขั้นตอนการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ ได้แก่ 1) ขั้นตอนเตรียมการ ที่จะให้การจัดโรงเรียนวิถีพุทธดำเนินไปโดยสะดวกด้วยศรัทธาและฉันทะ 2) ขั้นตอนการจัดสภาพและองค์ประกอบที่จะเป็นปัจจัย เป็นกิจกรรม เป็นเครื่องมือสู่การพัฒนาผู้เรียนได้อย่างเหมาะสมสอดคล้องกับลักษณะแห่งปัญญาคุณธรรม 3) ขั้นตอนการพัฒนาผู้เรียนและบุคลากรตามระบบไตรสิกขา ซึ่งเป็นขั้นตอนที่เป็นหัวใจของการดำเนินการโรงเรียนวิถีพุทธ ซึ่งต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง 4) ขั้นตอนสนับสนุนใกล้ชิด ที่จะช่วยให้การดำเนินการทุกส่วนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพด้วยท่าทีความเป็นกัลยาณมิตร 5) ขั้นตอนปรับปรุงและพัฒนาต่อเนื่อง ที่จะเน้นย้ำการพัฒนาว่าต้องมีมากขึ้นๆ ด้วยหลักธรรมอริยปาท 4 และอุปยัวยาธรรม 2 6) ขั้นตอนประเมินผลและเผยแพร่ผลการดำเนินการ: ที่ จะนำข้อมูลผลการดำเนินงานสู่การเตรียมการที่จะดำเนินการในรอบปีต่อไป หรือใช้กับโครงการต่อเนื่องอื่น และนำผลสรุปจัดทำรายงานผลการดำเนินงานแจ้งแก่ผู้เกี่ยวข้องให้ทราบ

3. แนวทางการประเมินตามแนวทางการประเมินตามตัวชี้วัดการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ

3.1 ตัวชี้วัดด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ตัวชี้วัดด้านปัจจัยกำหนดเฉพาะปัจจัยสำคัญที่จะเป็นเงื่อนไขหลักและส่งผลอย่างชัดเจนต่อการพัฒนานักเรียนและงานโรงเรียนวิถีพุทธตามระบบไตรสิกขา ตัวชี้วัดด้านปัจจัยนี้เพื่อให้ทุกฝ่ายตระหนักถึงความสำคัญเชิงเหตุและผลของการดำเนินการพัฒนา ซึ่งมีจุดเน้นในการพัฒนาทั้งระบบโรงเรียน โดยมีมาตรฐานด้านปัจจัยที่ต้องการ คือ โรงเรียนมีบุคลากรที่มีลักษณะที่ดีในวิถีพุทธ มีการบริหารจัดการ มีหลักสูตร มีแหล่งเรียนรู้และสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการพัฒนาตามหลักไตรสิกขา

3.2 ตัวชี้วัดด้านกระบวนการ (Process) ตัวชี้วัดด้านกระบวนการ กำหนดโดยวิเคราะห์จากเอกสารแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธเป็นหลัก ซึ่งเป็นเอกสารเชิงหลักการและแนวทางกลางของกระทรวงศึกษาธิการ ที่ใช้เป็นหลักทั่วประเทศ การกำหนดปัจจัยด้านนี้เพื่อส่งเสริมให้กระบวนการพัฒนาเป็นไปอย่างชัดเจน รอบคอบ มีประสิทธิภาพ ให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาอย่างแท้จริงตามระบบไตรสิกขา โดยมีมาตรฐานด้านกระบวนการที่ต้องการให้เกิดคือ โรงเรียนจัดบรรยากาศและกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนได้เป็นไปตามหลักไตรสิกขาและบูรณาการในวิถีชีวิต

3.3 ตัวชี้วัดด้านผลผลิต (Output) ตัวชี้วัดด้านผลผลิต กำหนดเฉพาะผลที่เกิดกับผู้เรียน กำหนดโดยวิเคราะห์จากหลักภาวะ 4 มิองค์ประกอบด้านกายภาพ ศิล สมาธิ และปัญญา ซึ่งเป็นผลที่ผู้เรียนควรได้รับการพัฒนาตามระบบไตรสิกขา การกำหนดปัจจัยด้านนี้ เพื่อส่งเสริมให้สถานศึกษามีเป้าหมายการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธเพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างชัดเจน โดยมีมาตรฐานด้านผลผลิตที่ต้องการให้เกิด คือ ผู้เรียนได้รับการพัฒนาเป็นผู้มีคุณลักษณะกิน อยู่ ดู ฟังเป็น (ภาวะ 4) ดำเนินชีวิตอย่างมีคุณค่าและมีความสุข

3.4 ตัวชี้วัดด้านผลกระทบ (Outcomes/Impact) ตัวชี้วัดด้านผลกระทบกำหนดจากผลการพัฒนาตามระบบไตรสิกขาที่สถานศึกษาดำเนินการทั้งระบบแล้วก่อให้เกิดผลดีและผลต่อเนื่องกับผู้เกี่ยวข้องนอกสถานศึกษา ซึ่งประกอบด้วย บ้าน (ผู้ปกครอง ชุมชน) วัด และราชการอื่น การกำหนดปัจจัยด้านนี้เพื่อให้เกิดความตระหนักถึงการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธจะก่อให้เกิดผลต่อเนื่องและส่งผลดีต่อสังคมในวงกว้างโดยมีมาตรฐานด้านผลกระทบที่ประสงค์ให้เกิด คือ “วัด บ้าน โรงเรียน” ได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธ และเกิดความสมานฉันท์ร่วมมือกันพัฒนาโรงเรียนและสังคมตามวิถีพุทธอย่างต่อเนื่อง”

ส่วนที่ 4 เงื่อนไขความสำเร็จ เงื่อนไขความสำเร็จ ตามบริบทของโรงเรียนวิถีพุทธในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้พระพุทธศาสนาตามมาตรฐานและตัวบ่งชี้โรงเรียนคุณธรรมชั้นนำ

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาการจัดการเรียนรู้พระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนวิถีพุทธ ผู้วิจัยพบประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการพัฒนาการจัดการเรียนรู้พระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนวิถีพุทธ ประกอบด้วย 4 ส่วน คือ 1) ส่วนนำ 2) ตัวแบบ 3) ขั้นตอนการนำไปใช้ 4) เงื่อนไขความสำเร็จ มีความเหมาะสมในการนำรูปแบบไปใช้ เป็นเพราะผลการวิจัยครั้งนี้เป็นกระบวนการพัฒนารูปแบบที่มีความสมบูรณ์ตามแนวทางการพัฒนารูปแบบ ใช้กระบวนการวิจัยแบบผสมวิธี โดยมีขั้นตอนการวิจัย 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน คือ สภาพการพัฒนาการจัดการเรียนรู้พระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนวิถีพุทธ ใช้แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างที่พระสอนศีลธรรม 377 รูป ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ขั้นตอนที่ 2 พัฒนารูปแบบ คือ การ

สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 10 รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาตามแบบสัมภาษณ์ และขั้นตอนที่ 3 การตรวจสอบรูปแบบ ด้วยการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ 9 รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาตามแนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดของธวัชชัย รัตตัญญู (2551) ที่กล่าวว่า การพัฒนาแบบจำลอง (Model Development) เป็นกระบวนการในการสร้างหรือพัฒนาแบบจำลอง ประกอบด้วยการศึกษาองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้อง การร่างแบบจำลอง และการตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้หรือการทดลองใช้แบบจำลอง ซึ่งมีความสอดคล้องบางประการกับงานวิจัยของสุพจน์ีย์ พัดจาด (2554) ที่ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการบริหารงานเสริมสร้างสมรรถนะการปฏิบัติงานของครูใหม่ในโรงเรียนสังกัดเทศบาล ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ คือ โครงสร้างคณะกรรมการเสริมสร้างสมรรถนะการปฏิบัติงานของครูใหม่ วัตถุประสงค์ของการบริหารงานเสริมสร้างสมรรถนะการปฏิบัติงานของครูใหม่ บทบาทของคณะกรรมการ สมรรถนะการปฏิบัติงาน วิธีการเสริมสร้างสมรรถนะการปฏิบัติงาน งบประมาณ และการกำกับติดตาม และประเมินผล ซึ่งมีความสอดคล้องบางประการกับงานวิจัยของพระมหาวิจัก กิตติวิณโณ (ขณะพจน์) (2561) ที่ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนารูปแบบการพัฒนาทักษะการสอนของพระสอนศีลธรรมตามหลักพุทธวิธีการสอน มีองค์ประกอบที่นำมาใช้ในการพัฒนา 4 ประการ คือ 1) สภาพทักษะการสอนของพระสอนศีลธรรมที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน 2) วิธีการพัฒนาทักษะการสอนด้วยการฝึกอบรม 3) หลักการสอนด้วยวิธีการสอนตามทักษะการสอน 9 ประการ 4) หลักการสอนของพระพุทธเจ้า 4 ประการ และมีผลการวิจัยบางประการสอดคล้องกับการวิจัยของรัศมี พัฒนสระคู (2556) ที่ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนารูปแบบการบริหารงานพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนโรงเรียนวิถิพุทธในภาคอีสาน ประกอบด้วย 1) การเตรียมการ เป็นการเตรียมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนโดยหาที่ปรึกษา หาแหล่งศึกษาเอกสารข้อมูลต่างๆ จัดเตรียมบุคลากร ครู นักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน การกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมายพันธกิจ และจัดทำแผนการดำเนินงานให้ชัดเจน 2) การจัดสภาพและองค์ประกอบ เป็นการจัดสภาพของโรงเรียนให้เหมาะสมกับการเรียนรู้รอบด้านทั้ง 5 ด้าน ประกอบด้วย ด้านกายภาพ ด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต ด้านการเรียนการสอน ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ และด้านการบริหารจัดการ 3) การพัฒนาตามหลักไตรสิกขา เป็นการจัดกิจกรรมพัฒนากายความประพฤติ จิตใจ ปัญญา ของนักเรียนและบุคลากร 4) การดูแลสนับสนุนใกล้ชิด 5) การปรับปรุงและพัฒนาต่อเนื่อง 6) การประเมินผลและเผยแพร่ผลการดำเนินงาน

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้เป็นรูปแบบพัฒนาการจัดการเรียนรู้พระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนวิถิพุทธ คือ SKAB Model สรุปดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 SKAB Model

จากภาพที่ 1 อธิบายดังนี้

รูปแบบการพัฒนาการจัดการเรียนรู้พระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนวิถิพุทธ ผู้วิจัยสรุปได้เป็น SKAB Model (SuchaiKorn Arlakul Bhikkhu) โดยมีอธิบายดังนี้

S = System Management กระบวนการจัดการเรียนรู้

1. การสร้างแรงจูงใจ พระสอนศีลธรรมสนับสนุนส่งเสริมให้นักเรียนวางเป้าหมายในชีวิต วัตถุประสงค์ในการเรียนรู้ด้วยตนเอง เรียนรู้ตามความสนใจ ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมในเรื่องที่มีความสนใจ ฝึกให้เกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง และการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

2. การเสาะแสวงหาความรู้ พระสอนศีลธรรมเปิดโอกาสให้เรียนรู้จักการวางแผนในการเรียนรู้ เลือกวิธีการศึกษาการเรียนรู้ตามความต้องการ ฝึกให้มีการทดลองและปฏิบัติจริง ทำงานอย่างมีระบบ และส่งเสริมความรู้ควบคู่กับการปฏิบัติจริงอย่างต่อเนื่อง

3. การสร้างองค์ความรู้ พระสอนศีลธรรมจัดการการเรียนการสอนเสริมทักษะกระบวนการคิดให้กับผู้เรียน นำเสนอเนื้อหาวิชาให้มีความสอดคล้องกับชีวิตประจำวัน ส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกับภูมิปัญญาท้องถิ่น จัดให้มีกิจกรรมการเรียนรู้นอกสถานที่เพื่อให้ผู้เรียนสามารถประยุกต์และสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง

4. การนำความรู้ไปใช้ พระสอนศีลธรรมมีการปรับประยุกต์หลักธรรมคำสอนให้มีความสอดคล้องกับบริบทและสภาพของท้องถิ่นนั้นๆ ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจหลักธรรมคำสอน และสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง สามารถทำงานร่วมกับคนอื่นได้อย่างมีความสุข มีความซื่อสัตย์สุจริตต่อหน้าที่การงานที่รับผิดชอบมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น ทั้งกับครู และเพื่อน

5. การทบทวนความรู้ พระสอนศีลธรรมส่งเสริมทักษะให้ผู้เรียนรู้จักการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง อย่างถูกต้องเหมาะสมตามวัย นำเสนอข้อมูลข่าวสารให้ผู้เรียนทันต่อเหตุการณ์ปัจจุบัน มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการพัฒนาตัวเองให้ผู้เรียนสม่ำเสมอ ส่งเสริมการประเมินผลตนเองตามสภาพความเป็นจริง โดยมีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีความเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน

K = Knowledge การจัดการเรียนรู้พระพุทธศาสนา เป็นการเรียนรู้ถึงหลักธรรมคำสอน โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้ตระหนักถึงข้อเท็จจริง ข้อมูล มีความรู้ความเข้าใจทางทฤษฎี เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ พระสอนศีลธรรมในฐานะครูผู้สอน จึงได้สร้างองค์ประกอบการจัดการเรียนรู้ 5 ด้านประกอบด้วย

1. หลักสูตรการเรียนการสอน หลักสูตรเป็นหลักและหัวใจของการจัดการเรียนการสอน เพื่อนำไปสู่จุดหมายของการศึกษาความเข้าใจในเรื่องของหลักสูตรและการเรียนการสอนจะทำให้การจัดการศึกษาดำเนินไปได้ด้วยดีทั้งกับผู้เรียนเองและช่วยให้ครูได้มีทิศทางเพื่อกำหนดแนวทางในการสอนหลักสูตรจึงมีความสำคัญมากโดยเฉพาะอย่างยิ่งการเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร องค์ประกอบของหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้

2. การจัดการเรียนการสอน พระสอนศีลธรรม จัดการเรียนการสอนโดยมุ่งเน้นที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยมีความรู้ความเข้าใจเป็นอย่างดีในหลักธรรมคำสอนที่นำไปสอน มีทักษะในการนำเสนอ หรือจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสม สร้างเจตคติที่ดีให้เกิดขึ้นต่อการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา ปลุกฝังให้ผู้เรียนนำหลักธรรมคำสอนไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ และสามารถนำความรู้ที่ได้ไปต่อยอดเพิ่มเติมกับหลักวิชาการสาขาอื่นๆ ได้ด้วย

3. สื่อการเรียนการสอน พระสอนศีลธรรมมีความรู้ความเข้าใจเป็นอย่างดีเกี่ยวกับสื่อที่นำมาประกอบในการสอน เพราะว่าสื่อการเรียนการสอน นับเป็นองค์ประกอบที่สำคัญมาก ประการหนึ่งในกระบวนการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอนก็คือตัวกลางหรือช่องทาง ที่ใช้ในการ นำเรื่องราวข้อมูลข่าวสารจากผู้สอนไปสู่ผู้เรียน เพื่อทำให้การเรียนรู้หรือการเรียนการสอนบรรลุผล สำเร็จตามวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายที่วางไว้ได้เป็นอย่างดี เป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่จะทำให้การเรียนการสอนดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ฉะนั้น พระสอนศีลธรรมต้องตระหนักในคุณค่าของสื่อการเรียนการสอนจะต้องศึกษาให้เข้าใจถึงเงื่อนไขการเลือกใช้สื่อให้ถูกต้องเหมาะสม ถูกกาลเทศะ จึงจะทำให้สื่อการเรียนการสอนนั้น มีประสิทธิภาพเกิดคุณค่าทั้งทางด้านวิชาการ และด้านจิตวิทยาการเรียนรู้

4. กิจกรรมการเรียนการสอน พระสอนศีลธรรมควรจัดให้มีกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลาย เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจบทเรียนได้ดี ส่งเสริมความเจริญงอกงามและพัฒนาการของผู้เรียน ให้เนื้อหาสาระมีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น เป็นการขยายความรู้และประสบการณ์ของเด็กให้กว้างขึ้น และมีส่วนช่วยปลุกฝังทัศนคติที่ดี มีความคิดริเริ่ม มีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม

5. การวัดและประเมินผล พระสอนศีลธรรมต้องจัดการวัดและประเมินให้มีความเหมาะสมและเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนทราบถึงจุดมุ่งหมายการเรียนการสอนอย่างชัดเจนก่อให้เกิดแรงจูงใจในการเรียนเพิ่มขึ้น เพื่อให้ได้ผลการวัดและประเมินดีขึ้น ปลุกฝังอุปนิสัยใฝ่เรียนรู้ให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้รับทราบถึงสถานภาพทางการเรียนของตนเองว่า เติ่น-ด้อยในเรื่องใดควรได้รับการปรับปรุงอย่างไร

บ้าง และยังเป็นประโยชน์ต่อตัวผู้สอนด้วย ทำให้ได้รับทราบข้อมูลเบื้องต้นของนักเรียน ผลการสอนของตนเอง มีประสิทธิภาพมากขึ้นเพียงไร เหมาะสมหรือไม่อย่างไร เพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขจัดการเรียนการสอนให้มี ประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

A = Active learning กิจกรรมการเรียนรู้ พระสอนศีลธรรมให้ความสำคัญกับกิจกรรมการเรียนรู้ ด้วยการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ผู้เรียนมีความคิดมีวิจารณญาณของตนเอง โยนิโสมนสิการในการทำกิจกรรมทุกขั้นตอน เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมคำสอนด้วยตัวเองทุก กิจกรรมการเรียนการสอน ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รู้เพื่อสร้างประสบการณ์ด้วยตนเอง ใจคิดพิจารณาด้วย สติสัมปชัญญะ กระตุ้นให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองให้มากที่สุด เพื่อนำความรู้เก่าไปแก้ปัญหาใน ประสบการณ์ใหม่ๆ เกิดการเรียนรู้ที่จะเชื่อมโยงข้อมูลแยกแยะข้อมูล

B = Buddhist Principles พระสอนศีลธรรมนำหลักภาวนา 4 ไปประยุกต์ใช้กับกระบวนการ จัดการเรียนรู้โดยเฉพาะการสร้างองค์ความรู้ซึ่งมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ และกิจกรรม การเรียนรู้ ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้จากการศึกษาเล่าเรียน การค้นคว้า หรือประสบการณ์ รวมทั้ง ความสามารถเชิงปฏิบัติและ ทักษะ ความเข้าใจ ดังนี้

1. เพื่อให้ผู้เรียนเกิดกายภาวิต มีการพัฒนาทางด้านร่างกาย การพัฒนาความสัมพันธ์กับ สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ และปฏิบัติต่อสิ่งต่างๆ อย่างมีสติ มิให้เกิดโทษ รู้จักใช้อินทรีย์ เช่น ตาหู ฟัง เป็นต้น อย่างมีสติ ดูเป็น ฟังเป็น ให้ได้ปัญญา ตลอดจนการกินการใช การเสพบริโภคปัจจัย รวมทั้งเทคโนโลยีสมัยใหม่ อย่างฉลาด เพื่อให้เกิดการรู้เท่าเอาไวป้องกัน รู้ทันเอาไวแก้ไข กินดูอยู่เป็นอย่างดีมีความสุข

2. เพื่อให้ผู้เรียนเกิดศีลภาวิต มีการพัฒนาทางด้านระเบียบวินัย การยอมรับประพฤติปฏิบัติตนอยู่ ในกรอบของสังคม สามารถประพฤตินอยู่ในระเบียบวินัยของโรงเรียนและสังคมได้อย่างปกติสุข ขณะเดียวกัน ก็มีเบญจศีลเบญจธรรมเป็นเครื่องห่อหุ้มทั้งภายในและภายนอกด้วย

3. เพื่อให้ผู้เรียนเกิดจิตตภาวิต มีการพัฒนาทางด้านจิตใจ มีจิตใจที่ประกอบด้วยคุณธรรม ยึด หลักธรรมคำสอนที่ได้เรียนได้ศึกษาอย่างเข้าใจไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้อง มีจิตใจอ่อนโยน มี ความอดทนอดกลั้น ซื่อสัตย์สุจริต เป็นต้น

4. เพื่อให้เกิดปัญญาภาวิต เป็นการพัฒนาปัญญา คือ การฝึกอบรมเจริญปัญญา เสริมสร้างความรู้ ความคิด ความเข้าใจ ให้รู้จักคิด รู้จักพิจารณา รู้จักวินิจฉัย รู้จักแก้ปัญหา และรู้จักจัดทำดำเนินการต่างๆ ด้วย ปัญญาบริสุทธิ์ ซึ่งมองดูรู้เข้าใจเหตุปัจจัย มองเห็นสิ่งทั้งหลายตามเป็นจริงหรือตามที่มันเป็น ปราศจากอคติ และแรงงูใจแอบแฝง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

- 1.1 ควรนำรูปแบบการพัฒนาการจัดการเรียนรู้พระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมใน โรงเรียนวิถืพุทธ ไปพัฒนาเป็นคู่มือการปฏิบัติ โดยกำหนดหลักเกณฑ์ แนวทาง และคู่มือในการปฏิบัติ

- 1.2 การนำรูปแบบการพัฒนาการจัดการเรียนรู้พระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมใน โรงเรียนวิถืพุทธไปใช้ปฏิบัติจริงนั้น ควรศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับข้อจำกัดของหน่วยงาน องค์กร และสถานที่ที่มี ความแตกต่างกัน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาการจัดการเรียนรู้พระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนวิถีพุทธด้านการสร้างองค์ความรู้ ด้วยการวิจัยเชิงปริมาณที่ใช้สถิติขั้นสูง

2.2 ควรทำการวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาการจัดการเรียนรู้พระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนใน สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

2.3 ควรศึกษารูปแบบการจัดกิจกรรมส่งเสริมการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

เอกสารอ้างอิง

กรมการศาสนา. (2548). **คู่มือการดำเนินงานตามโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน**. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงวัฒนธรรม.

ธวัชชัย รัตตัญญู. (2551). **การพัฒนารูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น**. คุษุณิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยสยาม.

ปรีชา กันธิยะ. (2552). **การพัฒนาแบบการบริหารโรงเรียนที่พระมีส่วนร่วมในการสอนศีลธรรม**. คุษุณิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยสยาม.

พรชูลี อาชาวอำรุง และคนอื่นๆ. (2549). **การศึกษาทบทวนโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม ปีงบประมาณ 2548-2549**. กรุงเทพมหานคร: กรมการศาสนา.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2554). **พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์ (ชำระเพิ่มเติมช่วงที่ 1/ยุค)**. พิมพ์ครั้งที่ 17. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาวิจัก กิตติวณฺโณ (ชนะพจน์). (2561). **รูปแบบการพัฒนาทักษะการสอนของพระสอนศีลธรรมตามหลักพุทธวิธีการ สอนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา**. คุษุณิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาสมศักดิ์ ศรีบริบูรณ์. (2551). **ศึกษาแนวทางในการพัฒนาสมรรถภาพการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตกรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

พระราชรัตนมงคล (มนตรี ยางอิสาร). (2554). **การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมวิธีสอนศีลธรรมระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของพระสอนศีลธรรม ตามโครงการของกระทรวงศึกษาธิการ**. คุษุณิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

รัศมี พัฒนสระคู. (2556). **โรงเรียนวิถีพุทธ: การพัฒนาแบบการบริหารงานพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเรียนในภาคอีสาน**. คุษุณิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

สุพจน์ย์ พัดจาด. (2554). **รูปแบบการบริหารงานเสริมสร้างสมรรถนะการปฏิบัติงานของครูใหม่ในโรงเรียนเทศบาล**. คุษุณิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยนเรศวร.